

Osakeyhtiön hallinto

Suomessa haki vuonna 2013 maataloustukia 670 osakeyhtiötä ja 95 henkilöyhtiötä. Näiden lisäksi maataloilla on arviolta parisen sataa yhtiötä, jotka eivät näy tukea hakeneiden joukossa. Näiden yhtiöiden merkitys maatalouden tuotantomäärissä on jo merkittävä varsinkin kotieläintuotannossa (PTT raportteja 242).

■ Juhani Paavilainen

Hallituksen esitystä alentaa yhteisöveroa ensi vuoden alusta 20 prosenttiin perustellaan investointien, työllisyyden ja yrittäjyyden tukemisella. Maataloustuotannon yksikkökoon kasvu lisää osaltaan kiinnostusta osakeyhtiömuotoon.

Tässä artikkelissa ei puututa verotukseen vaan keskitytään osakeyhtiön hallintoon. Osa-

keyhtiön hallinto toimii samalla tavalla niin yhden ihmisen yrityksessä kuin Nokian kokoisissa suuryrityksissä. Mielenkiintoiseksi tämän tekee se, että aiemmin osakeyhtiön omistus ja varsinainen toiminta olivat eriytyneet toisistaan, kun taas nykyään valtaosa osakeyhtiöistä on pieniä yhtiöitä, jossa omistaja on johtamassa yhtiötä ja osallistuu itse tuotantoon työntekijänä.

Osakeyhtiö on itsenäinen oikeushenkilö, joka on henkilöiden tai pääomien yhteenliittymä, jolla on omat oikeutensa ja velvollisuutensa joka voi saada oikeuksia ja tulla velvoitetuksi.

Osakeyhtiömuodon vahvuus on siinä, että lähes kaikki asiat voidaan ratkaista ilman osakkaiden yksimielisyysvaatimusta. Tämä periaate on kirjoitettu osakeyhtiölakiin, joka säätelee

tiukasti yhtiön hallintoa. Pienissä osakeyhtiöissä on mahdollista, että kaksi omistajaa pitää tiukasti kiinni tasaomistuksesta eli kummallakin on puolet osakkeista, joten näissä edellytetään käytännössä yksimielisyyttä.

Yhtiökokous on ylin päättävä elin

Koska yhtiön omistavat sen osakkaat, on luonnollista, että

Suuret maitotilat ja yhteisnavetat ovat entistä useammin Suomessa-kin osakeyhtiömuotoisia.

tökset tehdään niiden osakkeiden kesken, jotka ovat edustettuina kokouksessa. Osakkaan on äänestettävä kaikilla osakkeillaan samalla tavalla. Jos osakas toimii samalla jonkun toisen osakkaan edustajana, hänellä on luonnollisesti oikeus äänestää edustamansa henkilön osalta eri tavalla kuin omilla osakkeillaan.

Pääsääntöisesti yhtiökokouksen päätökseen riittää enemmistö annetuista äänistä, ellei toisin ole sovittu. Joistain asioista päättämiseen tarvitaan kuitenkin määräänemmistö. Yleensä tämä tarkoittaa kahta kolmannesta annetuista äänistä.

Ylimääräinen yhtiökokous on järjestettävä silloin, kun tilintarkastaja, hallitus tai osakkeenomistaja, jolla on yli 10 % osakkeista, sitä vaatii. Hallituksessa oleva osakkeenomistaja voi siis vaatia jonkin merkittävän asian käsitteilyä ylimääräisessä yhtiökokouksessa.

Hallituksen valinta

Yhtiön johtamisen kannalta keskeinen päätös on hallituksen valinta. Ensin päätetään yhtiöjärjestyksen mukaisesti, kuinka monta jäsentä hallitukseen valitaan ja tämän jälkeen valitaan hallituksen jäsenet. Yhtiökokouksessa tulisi pohtia sitä, ketkä olisivat parhaita henkilöitä johtamaan tätä yritystä. Olisiko syytä esimerkiksi valita hallitukseen joku ulkopuolinen asiantuntija osakkaiden lisäksi?

Kun tarkastelee menestyneiden yhtiöiden hallituksia, niissä hallituksen enemmistö on yhtiön ulkopuolisia henkilöitä. Tätä mallia voi suosittelaa myös kasvuhaltuisille maataloutta harjoittaville yhtiöille.

Tilinpäätöksen hyväksyminen

Yhtiökokouksen tehtävänä on hyväksyä tilinpäätös. Voitollisessa yrityksessä voittovaroja voidaan jakaa osinkona tai käyttää se vahvistamaan omaa pääomaa esimerkiksi tulevia inves-

tointeja varten. Tappiotilanteesta voidaan tehdä päätöksiä siitä, miten tilannetta yritetään korjata ja tarvitaanko omistajilta lisäpanostuksia omaan pääomaan.

Tilintarkastajien tehtävänä on pitää huolta siitä, että tilinpäätös kuvastaa yhtiön taloudellista tilaa ja että yhtiön kirjanpito ja hallinto on hoidettu asianmukaisesti. Tarkastajat laativat tilintarkastuskertomuksen ja antavat lausuntonsa mm. vastuuvapauskysymyksistä.

Hallituksen ja mahdollisen toimitusjohtajan kannalta olennaista on vastuuvapauden myöntäminen. Tässä yhtiökokous ratkaisee, onko yhtiön johto toiminut osakkeenomistajien edun mukaisesti.

Hallitus

Hallituksen tehtävä on perinteisesti toimia osakkaiden asiamiehenä. Pienissä osakeyhtiöissä on kyse lähinnä sisäisestä hallituksesta, jossa hallituksen jäsenet ovat monessa roolissa. Näin ollen hallituksen tehtävänä onkin yhtiön johtaminen.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan. Hallituksen keskeisin toimintatapa on hallituksen kokous. Laki lähtee siitä oletuksesta, että hallitus päättää asioista kokouksessaan. Päätösvaltaisuuden riittää, että puolet jäsenistä on läsnä, ja asiat ratkaistaan yleensä enemmistö-päätöksellä. Äänen mennessä tasan, voittaa puheenjohtajan kanta.

Hallituksen koolle kutsuminen on puheenjohtajan tehtävä. Jollei hallituksen puheenjohtaja vaatimuksesta huolimatta kutsu kokousta koolle, kutsun voi toimittaa hallituksen jäsen, jos vähintään puolet hallituksen jäsenistä hyväksyy koollekutsumisen.

Osakassopimuksessa voidaan sopia, että hallituksen puheenjohtajuus vaihtuu pääosakkaiden kesken parin vuoden välein.

Koska pienen osakeyhtiön hallituksessa päätetään laajalti yhtiön johtamiseen liittyvistä asioista, ei toimitusjohtajaa useinkaan valita. Tämä menettely tar-

koittaa sitä, että hallituksen on syytä kokoontua säännöllisesti keskustelemaan ja päättämään asioista.

Hallituksen on syytä päättää myös vastuualueiden ja tehtävien jaosta. Varsinkin yhteisyrityksissä on oleellista, että toisia autetaan ja lomitetaan, muttei muuten mennä toisen vastuualueelle sorkkimaan.

Hallituksessa sovitaan myös siitä, mihin rajaan saakka kukin voi tehdä hankintoja itsenäisesti. Säännölliset hallituksen kokoukset varmistavat osaltaan myös sen, että tieto kulkee osakkaiden välillä. Yhtiössä voidaan myös sopia, että suuret investoinnit ja riskinotto päätetään varsinaisessa tai ylimääräisessä yhtiökokouksessa.

Yhtiön edustaminen

Hallituksella on yleistoimivalta kaikissa yhtiön asioissa niiltä osin kuin asioita ei ole yhtiöjärjestyksessä tai osakeyhtiölaissa säädetty yhtiökokouksen tehtäväksi. Hallitus ei siis voi päättää esimerkiksi osakepääoman muutoksista.

Hallituksen yleistoimivalta koskee nimenomaan hallituksen yhdessä tekemää päätöstä. Edustus-oikeutta ei suoraan ole yksittäisellä hallituksen jäsenellä. Yhtiöjärjestyksessä annetaan usein toiminimen kirjoitusoikeus hallituksen aseman perusteella esimerkiksi siten, että hallituksen puheenjohtajalla on oikeus kirjoittaa yhtiön toiminimi, ja kaksi hallituksen jäsentä voi kirjoittaa sen yhdessä.

Viljelijöiden perustamien yhteenliittymien (KM 1/2012 ja KM 3/2013) suurin haaste on, kuinka itsenäiseen maatalayrittämiseen tottuneet viljelijät pystyvät toimimaan osana organisaatiota. Tähän haasteeseen antaa osakeyhtiölaki turvallisen pohjan varsinkin suuria pääomia vaativassa liiketoiminnassa. Tämä vaatii sosiaalisia taitoja ja uutta tapaa tehdä työtä yhteisen yrityksen hyväksi. □

Kirjoittaja toimii yritysneuvojana ProAgria Pohjois-Savossa.